

KONYA TİCARET ODASI

BASEL II ve KOBİLERE ETKİSİ

Seyida ERKEK – Ayşegül DEDE
15 Mayıs 2008

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	1
1. BASEL I.....	2
2. BASEL II.....	4
3. BASEL I VE BASEL II ARASINDAKİ FARK.....	6
4. BASEL II ÇERÇEVESİNDE KOBİ TANIMI VE BASEL II'NİN KOBİLERE ETKİSİ	7
4.1. BASEL II Çerçevesinde KOBİ Tanımı	7
4.2. BASEL II'nin KOBİ'lere Etkisi.....	8
4.3. BASEL II'nin KOBİ'lere Getireceği Avantajlar.....	9
5. KOBİ'LERİN FİNANSMAN SORUNLARI VE BASEL II.....	9
6- BASEL II STANDARTLARINA GÖRE KOBİ'LERİN YAPMASI GEREKENLER.....	12
SONUÇ.....	14

GİRİŞ

Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ'ler) gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ekonomilerde olduğu gibi ülkemiz ekonomisi içinde de gerek işletme sayısı gerekse istihdama katkıları açısından önemli bir paya sahiptir. Türkiye'de faaliyet gösteren işletmelerin yaklaşık % 99.5'i KOBİ tanımına girmekte ve istihdamın % 64'ü ile katma değer % 36'sı bu işletmelerce sağlanmaktadır.

İstihdam ve katma değer açısından bu kadar önemli rol oynayan KOBİ'ler uluslararası ekonomik ilişkilerde yaşanan gelişmeler, rekabet koşullarında ve teknolojilerdeki hızlı değişmelerin yanısıra gerek ülkemizde gerekse dünyada ekonomik faaliyetleri etkileyen düzenlemelerdeki değişikliklerden önemli ölçülerde etkilenebilmektedirler.

Son dönemlerde uluslararası finans sisteminde yoğun olarak tartışılmakta olan BASEL II düzenlemesi KOBİ'leri çok yakından ilgilendirmektedir. Zira, bu risk odaklı kredi fiyatlaması yaklaşımı kullanılan kredilerin türünden miktarına, teminatından firma notuna kadar pek çok kriteri dikkate alarak KOBİ'lerin kullanabilecekleri kredilerin miktarlarını ve fiyatlarını temelden etkileyebilecektir.

1988 yılında yayımlanan BASEL I uygulamasından sonra değişen ve gelişen ekonomik şartlara göre yeniden düzenlenerek açıklanan BASEL II standartları, KOBİ'lerin bankalardan kredi kullanımıyla ilgili uygulamalarını esastan değiştirmiştir.

Finansman konusundaki sıkıntıları her platformda dile getirilen KOBİ'lerimizin, yeni sistemle birlikte bankacılıktaki yeni risk yönetimi anlayışının kendilerine ne getirdiğini anlaması ve buna göre gerekli dersleri çıkarması kendileri açısından büyük önem taşımaktadır.

Rekabetin ve değişikliğin çok yoğun yaşandığı günümüzde kredi kaynaklarının KOBİ'lerin kullanımına sunulması, KOBİ'ler vasıtasıyla sürdürülebilir ekonomik büyüme açısından oldukça faydalıdır.

1- BASEL I

BASEL İsviçre`de bankacılık sektöründe önemli bir yeri olan bir kentin ismidir. **BANK FOR INTERNATIONAL SETTLEMENT (BIS-Uluslararası Ödemeler Bankası)** adlı kuruluş bu kenttedir. **Uluslararası Ödemeler Bankası**, 17 Mayıs 1930`da, İsviçre`de, Avrupa Merkez Bankalarının bankası olarak faaliyette bulunmak ve uluslararası ödemeler sistemini düzenlemek amacıyla kurulmuştur.

Temel olarak, BIS, uluslararası bankalar, yerel bankalar ve yerel otoritelerle çalışarak, onların da görüş ve önerileri doğrultusunda, bankacılık sektörü için ortak standartların belirlenmesi, uygulanması ve test edilmesini amaçlamaktadır.

BIS; **“BASEL Komitesi”** adında, uluslar arası bir kurumsal yapı ile bankalar ve mali kuruluşların sermaye yeterliliği, denetim ve gözetimi ve bankalar üzerinde piyasa disiplini konusuna ilişkin bazı standartları gündeme getiren ve yayan kuruluştur. 1974 yılında uluslar arası döviz ve bankacılık piyasalarında meydana gelen önemli krizleri takiben BASEL Komitesi, 1974 yılında, G-10 ülkelerinin merkez bankası başkanları tarafından oluşturulmuş olup, Uluslararası Ödemeler Bankası bünyesinde faaliyet göstermektedir. BASEL Komitesi`nin **düzenlemeleri tavsiye niteliği taşımaktadır**, ancak düzenlemelerine uymayan ülkelerin bankacılık sistemleri, uluslararası platformda dışlanmakta, risk primleri de olumsuz yönde etkilenmektedir.

BIS ilk defa 1988 yılında gündeme getirdiği BASEL I ve şimdi de yeniden gündeme gelen BASEL II denen, adı **“sermaye uzlaşısı”** olan düzenlemeler ve kurallar nedeni ile tüm esnafları, şirketleri ilgilendirmektedir. Bu uzlaşılı ile, uluslararası alanda faaliyet gösteren **bankaların varlıkları ile tuttukları sermaye arasında risk esasına dayalı bir ilişki kurulmaya çalışılmıştır**. BASEL I, **bir bankanın batması halinde mevduat sahiplerinin karşılaşılabileceği maliyetleri en aza indirmek için asgari olarak tutulması gereken sermaye üzerinde odaklanmıştır**.

BASEL I`in amacı

- Finansal sistemde güven ve sağlamlığı sağlamak,
- Rekabet eşitliğini artırmak,
- Riskin ele alımında daha kapsamlı ve risk odaklı yaklaşımları ortaya koymak,
- Tüm önemli bankalara ulaşacak şekilde sistemi geliştirmek.

BASEL I, yani Sermaye Yeterlilik Uzlaşısı, uluslararası faaliyet gösteren bankaların riskli faaliyetleri ile ellerinde tuttıkları sermaye arasında bir ilişki belirlemek için **Cook Rasyosu** diye bilinen bir sermaye yeterliliği tanımı yapılmıştır.

Ser.Yet.= Özkaynak / Risk Ağırlıklı Varlıklar ve Gayri nakdi Krediler

Risk ağırlıklı varlıklar ve Gayri nakdi krediler tutarı ise tüm bilanço içi ve bilanço dışı varlıkların 4 ana gruba ayrıldıktan sonra risk ağırlıklarıyla çarpılıp toplanması sonucu elde edilmiştir.

Varlıkların Risk Ağırlıkları ve Risk Grupları

BASEL I (COOK RASYOSU)	
VARLIKLAR	RİSK AĞIRLIĞI
ANA SERMAYE	% 0
KATKI SERMAYE	% 20
ÜÇÜNCÜ KUŞAK SERMAYE	% 50
SERMAYEDEN İNDİRİLEN DEĞERLER	% 100

1988 yılında kabul edilen BASEL I standartlarını Türkiye de bu tarihte imzalamış ve kabul etmiştir. Ancak Türkiye bu standardı kademeli bir geçiş süreci ile uygulamaya koymuştur. Türkiye sermaye yeterlilik rasyosu olarak;

1989 yılında **%5'i,**
1990 yılında **%6'yı,**
1991 yılında **%7'yi,**
1998 yılında **%8'i**

uygulanmıştır.

BASEL I'de, bankanın maruz kaldığı kredi riski, bankanın aktiflerinin ve bilanço dışı kalemlerinin farklı risk sınıflarına ayrılması ve her sınıfa karşılık gelen risk ağırlıkları olan %0, %20, % 50 ve %100 katsayılarıyla çarpılması suretiyle hesaplanmaktadır.

BASEL I'de "OECD klüp kuralı" şeklinde tanımlanmış olan uygulamadan dolayı OECD'ye üye ülkelerin hükümetlerine yüzde sıfır, üye ülkelerin bankaların olan borçlara ise %20 risk ağırlığı verilmektedir. **Buna karşın OECD üyesi olmayan ülkeler için %100 risk öngörülmesi nedeniyle düzenlemenin hayata geçmesi ile birlikte eleştirilere neden olmuştur.**

2- BASEL II

BASEL II standartları 26 Haziran 2004 tarihinde internet üzerinden yayınlanmıştır. BASEL - II, ülkemizde AB'ye uyum yönünden ve dünyaya entegre olabilme açısından uygulanması zorunlu görülen bir standartlar bütünüdür. BASEL II ile ulaşılmak istenen amacı ise şöyle özetleyebiliriz; ulusal veya uluslararası anlamda dünya üzerinde meydana gelen tüm sermaye hareketlerinin belirli kurallar çerçevesinde gerçekleşmesi ve söz konusu sermaye hareketlerinin oluşumunun olabildiğince bilinir ve şeffaf kılınmasına yönelik yeni bir düzenlemeyi ifade etmektedir.

BASEL-II'ye geçiş amacı “**risk yönetimine daha fazla önem vermek ve bankaların risk değerlendirme kapasitelerinde devam eden gelişmeleri cesaretlendirmek**” olarak belirtilebilir. **BASEL II bu kapsamda finansal sistemde güven ve sağlamlılığı sağlamayı ve rekabet eşitliğini oluşturmayı hedeflemektedir.**

BASEL II standartlarına göre hesaplanması gereken **Sermaye Yeterlilik Rasyosu (SYR)** aşağıdaki gibidir.

$$\text{Ser.Yet.Ras. (SYR)} = \text{Özkaynaklar} / \text{KR} + \text{PR} + \text{OR}$$

Yukarıdaki Formülde;

KR : Kredi Riski

PR : Piyasa Riski

OR : Operasyonel Risk

anlamına gelmektedir.

■ **Kredi Riski:** Bankaların kısa ve orta vadede verdikleri kredilerin ya hiç ödenmemesi yada zamanında ödenememesi sonucunda bankanın uğrayacağı zararı kredi riski olarak tanımlanmaktadır.

■ **Piyasa Riski:** Finansal piyasaların faiz oranları ve döviz kurlarında değişimler sonucunda bankalarda meydana gelen değişimler sonucunda bankanın zarar etme veya sermaye kaybetme riski olarak tanımlanmaktadır.

■ **Operasyonel Risk:** Bir bankanın işlemeyen yada uygun olmayan iç süreçler, insanlar ve sistemler yada dış etkenler nedeniyle ortaya çıkabilecek zarara uğrama riski operasyonel risk olarak tanımlanmaktadır.

Bu formülde yer alan kredi, piyasa ve operasyonel risk kavramlarından yol çıkarak, BASEL II in etkilediği alan oldukça fazladır. BASEL II,

- Bankaları
- Müşterileri
- Derecelendirme Kuruluşlarını

- Düzenleyici Otoriteleri
- Genel Makro Eęilimleri

doęrudan etkilemektedir.

BASEL II ile birlikte her Őirketin bir **derecelendirme notu** olacaktır. **Őirketin sahip olduğu derece notu ile ödeyeceği faiz oranı arasında bir ilişki vardır.** Bu iki değer arasındaki ilişki aşağıdaki tabloda aŐıklanmıŐtır.

Derecelendirme ve Kredi Faizleri

Derecelendirme Notu	Kredi Faiz Oranı (%)
AAA	15.00
AA	16.40
A	17.00
BBB	18.10
BB	19.25
B	20.50
CCC	22.00

Yukarıdaki örnekte g r ld ğu gibi, Őirketin derecelendirme notu düŐtükçe, ödeyeceği kredinin faiz oranı yükselmektedir. BASEL II, derecelendirme ve kredi faizlerini eŐdeęer olarak ölçmesi, ekonomik konjonktür için ölüm iŐlevini de görecektir. **Yani kredi kullanmak isteyen tüm ülke, kurum ve kuruluşların bu sistemle sahip olacakları notlar ekonomide meydana gelecek deęiŐimlere ve öngörülere göre Őekillenecektir.**

BASEL II bu ölümü derinlemesine gerçekleŐtirebilecek özelliklere sahiptir.  nk  bir ülke içindeki kurum ve kuruluşların kredi notları buldukları ülkenin içinde bulunduğu ekonomik duruma göre olacaktır. Yani, **bir ülkedeki kredi kullanicılarının kredi notları ne kadar yüksek ve belirlenen risk ağırlıkları o kadar düŐükse o ülkenin ekonomisi o denli iyi demektir.** Bahsedilen bu kredi kullanicıları bir anlamda içinde faaliyet gösterdikleri ülkenin uluslararası alandaki karnesini belirleyecektir. Bu durumu birbiriyle bağlantılı olan ve etkisinin sistem içinde bulunan bütün faktörleri etkileyen bir döngüsel sistem olarak düŐünebiliriz.

BASEL II birbirini destekleyen  c yapısal bloktan oluŐmuŐtur:

- Asgari sermaye y k ml l ęu,
- Sermaye Yeterlilięinin Denetimi
- Piyasa disiplini

BASEL II, BASEL I'den farklı olarak risk kavramı geniş bir şekilde ele alınmıştır. Ele alınan risk üç başlık altında açıklanmıştır:

- Kredi riski ve Operasyonel risk,
- Yapısal faiz oranı riski
- Piyasa riski

Riskin Ölçümlemesi ise; bankalar ve bağımsız derecelendirme kuruluşları tarafından gerçekleştirilecektir. Bankalar tarafından kredi verilen firmaların taşıdığı riskleri ölçümleyebilmek için, tüm KOBİ'lere derecelendirme notu verilecek ve **içsel derecelendirme** olarak yer almaktadır. Bağımsız Derecelendirme Kuruluşları ise, Kurumsal KOBİ'lere derecelendirme notu verecek ve bu derecelendirme **dışsal derecelendirme** olarak isimlendirilmektedir.

3- BASEL I VE BASEL II ARASINDAKİ FARK

BASEL I standardı; yalnızca uluslararası alanda faaliyet gösteren bankalar için geliştirilmiş olup tüm ülkeler ve bankalar tarafından kabul edilmiş olmasına ve çok geniş bir uygulama alanı bulmuş olmasına rağmen, bir takım sıkıntılara da yol açmıştır.

Sadece dört farklı risk ağırlığı kullanılması nedeniyle risk duyarlılığı düşük olan BASEL I, farklı faaliyet alanları olan bütün bankalara aynı şekilde uygulandığından "herkese tek beden elbise" şeklinde eleştirel bir şekilde tanımlanmaktadır. Bu nedenle BASEL I'in eksikliklerini tamamlamak ve yol açtığı sıkıntıların gidermek amacıyla BASEL II düzenlemesi ortaya çıkmıştır.

BASEL I VE II'nin farkları şu şekilde özetlenebilir:

- BASEL I'de yer alan, kredi riski açısından sermaye yükümlülüğünün OECD ülkesi olup olmama kriterine göre belirlenmesi prensibine dayanan "kulüp kuralı" BASEL II ile kaldırılmaktadır.
- BASEL II'de kredi riski BASEL I'den farklı olarak, krediyi alan tarafların derecelendirme notlarına göre belirlenmektedir. BASEL II'de yer alan bazı yöntemler bağımsız derecelendirme şirketleri tarafından verilen derecelendirme notlarını kullanırken, bazı ileri yöntemlerle bankacılık denetim otoritesi iznine tabi olmak üzere bankaların kendi değerlendirmelerine dayanarak verdikleri derecelendirme notları dikkate alınmaktadır.
- BASEL I'de sadece kredi ve piyasa riskleri için sermaye zorunluluğu bulunmaktadır. BASEL II'de ise bu risklere ilaveten operasyonel risk, yetersiz veya aksayan iç süreçler, insanlar ya da sistemler ya da harici olaylar sonucu

ortaya çıkan zarar riski olarak tanımlanmakta ve bankalardan bu riskleri için de sermaye bulundurmaları istenmektedir.

- BASEL II içerisinde bankaların sermaye yeterliliklerini kendilerinin değerlendirmesini istenmekte, hem sermaye yeterliliği hem de bankanın kendisini değerlendirme sürecinin bankacılık denetim otoritesi tarafından denetlenmesi ve değerlendirmesi istenmektedir.
- BASEL II kapsamında sermaye yeterliliğine ilişkin olarak BASEL II'ye özgü **detaylı bilgilerin kamuya açıklanması zorunluluğu getirilmektedir.** Bu husus BASEL I'de yer almamaktadır.
- BASEL I kriterleri çerçevesinde KOBİ'lerin ipotek karşılığı veya kefalet karşılığı kredi kullanması mümkün iken, BASEL II kriterleri çerçevesinde KOBİ'lerin kredi kullanabilmesi için risk değerlendirme kuruluşlarının firmalara verdiği derecelendirmeler esas alınacaktır. Bu derecelendirme yöntemi, kredinin riskini dolayısıyla maliyetini de belirlemektedir.
- BASEL II ile bankacılık sistemi risk odaklı sermaye yönetimine geçmekte ve bu da beraberinde risk odaklı kredi fiyatlamasını getirmektedir. Risk odaklı kredi fiyatlaması hem KOBİ'lerin kullanacakları kredi miktarını hem de maliyetini etkileyecektir.
- BASEL II standartları çerçevesinde bankaların KOBİ'lere kullandığı kredinin riski firmanın derecelendirme notu ile belirlenecektir.

Genel olarak G-10 ülkeleri içinde BASEL II'nin ilk etapta uluslararası alanda faaliyet gösteren bankalarda ve ulusal otoritenin uygun gördüğü diğer büyük bankalarda uygulanması öngörülmüş olsa da, Avrupa Komisyonu BASEL II'yi AB dahilinde bütün bankalar ve yatırım bankaları için zorunlu kılacağını açıklamıştır. Bu nedenle, AB'ye üyelik sürecinde Türkiye için BASEL II'nin önemi daha da artmaktadır.

4- BASEL II ÇERÇEVESİNDE KOBİ TANIMI

Ülkemizde KOBİ tanımı ile BASEL II'deki KOBİ tanımı farklılık göstermektedir. Ülkemizde 250 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık mali bilançosu 25 Milyon YTL aşmayan tüm işletmeler KOBİ tanımına girmektedir. BASEL II sistemi KOBİ tanımını farklılaştırmıştır. **Mevcut KOBİ tanımında ciro ve çalışan sayısı baz alınırken, BASEL II'de ciro sayısı önemli bir yer tutmaktadır, ve ciro oranına göre tanımlanan KOBİ'ler toplam kredi limitine göre Kurumsal KOBİ ve ya Perekende KOBİ olarak sınıflandırılmaktadır.**

BASEL II KOBİ'lerin Sınıflandırması detaylı şekilde aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Kredi Tutarı	Yıllık Satış Ciro	Sınıflandırma
Krd.Mik. 1.000.000 €	> Ciro > 50.000.000 €	Kurumsal
Krd.Mik. 1.000.000 €	< Ciro > 50.000.000 €	Kurumsal
Krd.Mik. 1.000.000 €	> Ciro < 50.000.000 €	Kurumsal - KOBİ
Krd.Mik. 1.000.000 €	< Ciro < 50.000.000 €	Perakende-KOBİ

BASEL II standardına göre, toplam cirosu 50 Milyon EURO`yu geçmeyen firmalar KOBİ olarak tanımlanıyor. Toplam kredisi 1 Milyon EURO`nun altında kalan KOBİ'ler perakende olarak tanımlanırken, 1 Milyon EURO`nun üstünde olan KOBİ'ler ise kurumsal olarak tanımlanmaktadır. **Perakende KOBİ olarak kabul edilen firmalar derecelendirme işlemi yapılmadan %75 risk ağırlığına tabi tutulacaktır.**

5- BASEL II'NİN KOBİ'LERE ETKİSİ

Mali istikrar için sağlıklı bir finansal sisteme ihtiyaç vardır. BASEL II finansal sektörün ve dolayısıyla bankacılık sektörünün sağlıklı işlemesi için bir adımdır. Bu süreçte KOBİ'lerin risk ağırlıkları sahip oldukları kredi notuna bağlı olarak değerlendirilecektir. **Derecelendirilmemiş KOBİ'ler %100 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır.**

BASEL II'nin KOBİ'ler üzerindeki muhtemel etkileri şu şekilde sıralanabilir;

- Derecelendirme gereksinimlerinin artması,
- Bankalarca talep edilen verilerin kapsamında artış,
- Yönetim yapısındaki değişiklikler,
- Kabul edilen teminat türlerinin değişmesi,
- Borçlanma maliyetlerinin seviyesinde ve oynaklığındaki değişiklikler`dir.

BASEL II'ye göre KOBİ'lerden kabul edilecek teminatlar büyük ölçüde değişmiştir.

Mevcut Sistemde Kullanılan Teminatlar	BASEL II 'de Kabul Edilen Teminatlar
Çek	Nakit
Senet	Altın
Kefalet	Hisse Senedi
İpotek	Tahvil
İşletme Rehni	Yatırım Fonu
	Banka Garantisi

BASEL II kapsamında gerçek müşteri çek ve senetleri ile ortak ve grup şirketi kefaletleri teminat kapsamına alınmayacaktır. Ayrıca **bankalar kredi tahsis etmeden önce şirketlerin sadece finansal performansı ile değil aynı zamanda yönetim performansıyla da ilgileneceklerdir.**

BASEL II'nin KOBİ'lere Getireceği Avantajlar

BASEL II'nin KOBİ'lere getireceği avantajlar şöyle sıralanabilir:

- İyi derecelendirmeye sahip firmalara diğer firmalara göre düşük maliyetli finansman avantajı,
- Firmaların sermaye yapılarını güçlendirme fırsatı,
- Finansal kurumlarca standart kriterlere göre objektif değerlendirme,
- Kayıt dışılık önlenerek, artan şeffaflıkla birlikte adil rekabet ortamının sağlanması,
- Uluslararası kabul görmüş mali tabloların üretilmesi ve uluslararası rekabet olanağının oluşması,
- Firmalarda risk kültürünün oluşması, risklerin tanınması ve yönetilebilir hale gelmesidir.

6- KOBİ'LERİN FİNANSMAN SORUNLARI VE BASEL II

Ekonomilerin vazgeçilmez temel bileşeni olan KOBİ'ler, istihdam ettikleri işgücünden, gerçekleştirdikleri yatırımlara, yarattıkları katma değere ve ödedikleri vergilere kadar pek çok yönleri ile her ekonomide önemli bir yere sahiptir. Çünkü KOBİ'ler bağımsız ekonomik birimler olarak sadece mal ve hizmet üreten işletmeler olmayıp, aynı zamanda büyük işletmelerin kullandıkları mamul ya da yarı mamul girdileri de üreterek büyük işletmelerin gelişimini de tamamlamaktadırlar.

KOBİ'ler işletme faaliyetleri sırasında en çok finansman sorunlarıyla karşılaşmaktadırlar. Bu sorunların temelinde KOBİ'lerin **özsermaye yapıları** yatmaktadır. Aynı zamanda finans kuruluşlarının KOBİ'lere yaklaşımı, genel piyasa şartları da soruna etki yapmaktadır. KOBİ'ler; tahsilatta karşılaşılan güçlüklerle ilgili nakit sıkıntısını giderebilmek, işletme sermayesi ihtiyacını karşılamak, teknolojik yeniliklere ayak uydurabilmek ve yeni yatırımlar yapabilmek için finansman kaynaklarına ihtiyaç duymaktadır.

KOBİ'ler, yeterli öz kaynağa sahip olmamaları nedeniyle belirtilen nedenlerle dış kaynaklara başvurmak zorunda kalmaktadırlar. Fakat söz konusu kaynakların maliyetli olması, kârlılık seviyesini düşürmekte ve firmaların malî krize girmesine neden olmaktadır.

KOBİ'lerin ekonomideki esnekliklerine rağmen varlıklarını devam ettirebilmeleri ve büyümeleri için gerekli en önemli unsurlardan biri finansmandır. Kaynak sorunu ve pazar paylarını arttırma KOBİ'lerin en büyük sıkıntılarıdır. KOBİ'lerin önünde bu sorunların çözümü için 2 seçenek bulunmaktadır. Bunlar iç kaynaklar ve dış kaynaklardır. İç kaynaklar, kaynağın ortaklarca sağlanması yani sermaye arttırımı, dış kaynaklar da borçlanmak olarak ortaya çıkar.

KOBİ'ler finansman yetersizlikleri nedeniyle gelişmiş teknolojilere sahip olamamakta, eski teknoloji ile emek yoğun çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Bu da ürettikleri malın kalitesine olumsuz yansımaktadır. Kalitesiz üretim, KOBİ'lerin satış gücünü, dolayısıyla büyük işletmelerle rekabet gücünü engellemektedir. Eski teknolojilerle yapılan üretim ile ihracat yapılması ve uluslararası pazarlarda rekabet olanağı yoktur.

Finans ve pazarlama faaliyetlerini gereği gibi yerine getiremeyen KOBİ'ler bu anlamda büyük işletmelere karşın diğer alanlarda oluşan üstünlüklerinden istenilen biçimde yararlanamamaktadırlar. Özellikle finansman sıkıntıları nedeni ile pazarlama fonksiyonuna yeterince önem verememektedirler. Bu konuda dezavantajlı konuma düşen bu tür işletmeler pazarlama faaliyetlerinin yerine getirilmesinde yetersiz

kalmaktadırlar. Pazarlama için gerekli olan harcamalar KOBİ'lerin bünyesinde yeterli düzeyde oluşturulamamaktadır.

Pek çok ülkede, KOBİ'ler finansman sorununun aşılmasında: ya borçlanma yada sermaye artırımı yoluna gitmektedirler. Borçlanma seçeneğinde satıcı kredileri, banka kredileri en önemli kaynakları oluşturmaktadır. Ancak KOBİ'ler banka kredilerinden yeterince yararlanamamaktadır. KOBİ'lerin toplam banka kredileri kullanma oranlarının düşük kalmasının nedeni, reel faiz oranlarının yüksek olması, büyük ölçekli işletmeler gibi kredi maliyetlerini ürettikleri malın fiyatına tamamen yansıtıp satış miktarını arttıramamış olmalarıdır.. Ayrıca bankaların risklerini güvence altına almak için istedikleri teminatları KOBİ'ler vermekte zorlanmaktadır. **KOBİ'lerin kayıt dışı bilançolarından dolayı yeterli özsermaye ve aktif büyüklüğe sahip olmamaları nedeniyle, bankalar kredi vermekte tereddüt etmektedirler.**

Ülkemizde orta vadeli kredi verme oranının düşük olduğu dikkate alındığında KOBİ'lerin yatırımlarını orta vadeli kredi kullanmaksızın daha çok özkaynak, satıcı kredileri ve kısa vadeli banka kredi ile karşılamaya çalıştığı gözlenmektedir. **KOBİ'lerin yatırımlarını da özsermayelerinin yetersiz kaldığı durumlarda, orta vadeli kredi yerine kısa vadeli banka kredilerine yönelmeleri sonucunda, daha üretim aşamasına gelmeden kredilerin geri ödeme sürelerinin gelmesi ile mali krize girebilmektedirler.** Bu tür örneklerle sıkça karşılaşıldığından KOBİ'ler ya kredi almaktan çekinmekte yada yeni yatırımlara girmekten kaçınmaktadırlar. Yeni yatırımlara girilmemesi istihdamın artmasını engelleyerek ülke ekonomisinin kalkınmasını olumsuz yönde etkilemektedir.

2009 yılında uygulamaya girecek olan BASEL-II kriterlerine göre; bankalar kredi kullanırken alacağı teminat türüne göre değil, krediyi vereceği firmanın performansına göre karar verecek olup, faiz oranları da aynı kriterlere göre belirlenecektir.

Örneğin BASEL II ile birlikte bir KOBİ, bankadan 1 milyon Euro'nun üzerinde kredi kullanırsa, o bankada 'Kurumsal KOBİ' olarak, diğer bir bankadan da 1 milyon Euro'nun altında kredi kullanırsa 'Perakende KOBİ' olarak dikkate alınacak ve BASEL II kriterlerine göre **farklı risk ağırlıklarına tabi tutulacaktır. Bu durum yüksek tutarlarda kredi kullanan ve birden fazla banka ile çalışan işletmelerin kredi maliyetlerini önemli ölçüde artıracaktır.**

Sonuç olarak, BASEL II'de yer alan KOBİ'lere ilişkin hükümler ve sayısal etki çalışmalarının sonuçları dikkate alındığında, ülkemiz ekonomisi için kritik bir öneme sahip olan KOBİ'lere kullanılan kredilere ilişkin sermaye yükümlülüğü, gelişmiş

ülkelerde ortaya çıkan sonuçların aksine, ülkemiz özelinde artış göstermektedir. Bu husus bir maliyet unsuru oluşturmakla birlikte, nihai kredi fiyatının başta makroekonomik faktörler olmak üzere pek çok değişkene bağlı olduğu unutulmamalıdır.

Bu nedenle BASEL II konusunda, başta KOBİ'ler ve bankalar olmak üzere ilgili tüm kesimlerin hazırlık çalışmaları yürütmesi gerekmektedir. Bu konuda KOBİ'lerden temel beklenti; hesap ve kayıt düzeninin geliştirilmesi, şeffaflığın artırılması, kurumsal yönetim ve risk yönetiminin etkinliğinin artırılması, teminat mekanizmalarından faydalanma yolunda adımların atılması ve derecelendirmeye yönelik gereksinimlerin karşılanmasıdır. KOBİ'lere ilişkin bilgilendirme ve danışmanlık faaliyetlerinin yürütülmesi de kamu otoritelerinden beklenen faaliyetler olarak sıralanabilir.

7- BASEL II STANDARTLARINA GÖRE KOBİ'LERİN YAPMASI GEREKENLER

Ülkemizde ilk önce 1.1.2007'de yürürlüğe girmesi planlanan BASEL II uygulaması, KOBİ'lerin ve bankaların BASEL sistemi hakkında yeterince bilgiye sahip olmadıkları için **gerekli alt yapı çalışmalarının tamamlanmaması üzerine, önce 1.1.2008'e, BDDK'nun 23.7.2007'de aldığı son kararlar da 1.1.2009 'a ertelenmiştir.** Bu nedenle ekonomimizin en önemli kesimi olan KOBİ'lerin BASEL II'ye geçmeden önce bir takım hazırlıkları yerine getirmeleri gerekmektedir.

BASEL mutabakatının getirdiği düzenlemelerin 2009 yılında yürürlüğe girmesi planlandığından, ülkemizdeki bankalar ve KOBİ'ler değişim amacıyla yatırım yapmaya başlamak için nerede eksikleri olduğunu analiz etmeli ve kritik planlarını hazırlamalıdır.

Öte yandan kredi riskinin derecelendirmeye dayalı hesaplanması reel sektör firmalarının uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartları ile uyumlu finansal tablolar hazırlamalarını gerektiriyor. Ancak bu standartların uygulanmasını zorunlu hale getirecek hükümleri içerecek yeni TTK henüz yürürlüğe girmediği gibi Türkiye şartlarında KOBİ'lerimiz de henüz hazır gözükmemektedir.

BASEL II Standartlarına göre KOBİ'lerin Yapması Gerekenleri şu şekilde sınıflandırabiliriz:

- **Şeffaflık:** Mali tabloların tekdüzeliği ve kredilendirmeye uygun olmamasının (negatif sermaye, bilançodaki zarar) yanı sıra kayıt dışı işlemlerin yaygınlığı da unutulmamalıdır. Şirkette yapılan işlemlerin şeffaf olması zorunludur. Mali tablolar düzenli, güvenilir ve gerçeği net olarak yansıtacak şekilde; yani kredi değerlendirme kuruluşlarına verilebilecek şekilde olmalı,
- **Risk Bazlı Fiyatlama:** Bankanın risk odaklı kredi fiyatlaması yapması ki, bunun nedeni; krediyi kullananın ve kredi işleminin risk arz etmesidir. Karar alma sürecinde her türlü riskin dikkate alınmasını sağlayacak sistem kurulmalı,
- **Teminatlandırma:** Nakde yakın teminat olarak adlandırılan teminatlar, devlet tahvilleri gibi menkul değerler risk derecelendirmesinden düşülecektir. Fakat; gerçek müşteri çek ve senetleri ile ortak ve grup şirketleri kefaletleri ile gayrimenkul teminatları kapsam dışında bırakılmıştır. **Firmalar açısından baktığımızda daha ucuz kredi kullanmanın tek yolu daha iyi risk derecesine sahip olmaktır. Daha iyi risk derecesine sahip olabilmek için gereken tedbirleri almalı,**
- Firmalarımız öz sermayelerini güçlendirmeli,
- Yeterli net işletme sermayesine sahip olmalı,
- Mali tabloları düzenli, güvenilir ve gerçeği net olarak yansıtacak şekilde kredi derecelendirme kuruluşlarına verilebilecek şekilde hazırlanarak sağlanmalı,
- Risklerini kendileri de ölçebilmeli,
- Ana faaliyet konularında daha fazla odaklanmalı,
- Kayıt dışı işlemlerini mutlaka kayıt altına almalı,
- Nitelikli insan kaynağına yatırım yapılmalı,
- Kurumsallaşmayı sağlayarak, kurumsallaşma ile birlikte işyerlerinde mutlaka ön muhasebe, pazarlama, finans... vb. bölümler kurulmalı,
- Yeni teknolojik yatırımlar yapılmalı,
- Alternatif finans kaynakları bularak; factoring ve leasing gibi yöntemleri daha yaygın olarak kullanmalı,
- Sermayesi düşük olan şirketler sermaye artırımına gitmeli,
- Muhasebecisi ve Mali Müşavirine bilgi ve belge akışını zamanında yapmalı,
- Risk yönetim kültürü yaygınlaştırılmalıdır.

SONUÇ

Sonuç olarak BASEL II, ülkemizde AB'ye uyum yönünden ve dünyaya entegre olabilme açısından uygulanması zorunlu görülen bir standartlar bütünüdür. BASEL II ile, dünya üzerinde bulunan ülkelerin ve bu ülkelerin sermaye piyasalarından yararlanan veya bu piyasanın aktörleri olan bütün kurum ve kuruluşları söz konusu komite tarafından belirlenen standartlara uyum sağlaması için ulaşılmaması gereken bir hedef olarak ortaya konmuştur.

Bununla birlikte BASEL II düzenlemelerinden öncelikli olarak etkilenecek ve kendi sistemlerini bu değişikliklere göre yeniden yapılandıracak olan bankalar kurumsal kredi pazarlama stratejilerini eğitirmek zorunda kalacaklar. Bankaların bu konudaki temel müşterileri ise KOBİ'lerdir.

Yeni süreçte KOBİ'lerin risk ağırlıkları sahip oldukları kredi notuna bağlı olarak değerlendirilecektir. Bu nedenle KOBİ'lerin kapasitelerinin net bir şekilde belirlenmesi ve bir an önce kredi derecelendirme notu almaları gerekmektedir. BASEL II düzenlemesi KOBİ'lere yeterince anlatılamaz ve KOBİ'ler gerekli tedbirleri almazlar ise yeni düzenlemeden istenen verim alınamayacaktır.

İyi yönetilen, öz sermayesi güçlü, iyi finanse edilmiş ve işletme ile ilgili gerekli mali ve niteliksel tüm bilgileri zamanında ve yeterli bir şekilde paydaşlarına sunarak şeffaflığı sağlayan ve buna ilaveten eşitlik, hesap verebilirlik ve sorumluluk gibi diğer kurumsal yönetim ilkelerini en iyi biçimde uygulayan KOBİ'lerin iyi bir derecelendirme notu alma potansiyeli söz konusu olabilecektir. Derecelendirme notunun yüksekliği işletmelerin daha uygun koşullarda kredilendirilmesini mümkün kılacaktır.